

واکاوی چالشهای فراروی صندوق بیمه کشاورزی ایران

محمد مهدی فاضل بیگی*، دکتر غلامرضا یآوری**

چکیده

پژوهش پیش رو، با بهره‌گیری از روش دلفی^۱ به اجرا درآمده است. بر این اساس، یک مدل دو بخشی در زمینه نقطه‌ضعف‌ها^۲ و تهدیدهای^۳ پیش روی صندوق بیمه کشاورزی طرح شد تا برپایه پاسخهای دریافتی و تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات موجود، چشم‌انداز چالشهای فراروی صندوق بیمه کشاورزی ایران ترسیم شود. جامعه آماری این تحقیق، دربردارنده کارشناسان و متخصصان بخش دولتی (۷۹ درصد کل جامعه)، بخش تعاونی (۱۴ درصد کل جامعه) و بخش خصوصی (۷ درصد کل جامعه) در قلمرو صنعت بیمه، توسعه کشاورزی و روستایی است. بر اساس پاسخهای دریافتی، کسانی که با ساختار، کارکرد و نقشهای چندگانه بیمه محصولات کشاورزی آشنایی لازم و کافی نداشتند، حذف شدند. سرانجام از این میان، تعداد ۶۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب گردید. همزمان، نظر کارشناسان صفی و ستادی نیز، با یکدیگر مقایسه شد. برپایه نتایج به دست آمده، شماری از مهمترین نقطه‌ضعفهای صندوق بیمه کشاورزی عبارت است از: نپذیرفتن چارچوبهای اقتصادی و اصول بنگاهداری در صنعت بیمه کشاورزی، ضعف در نظام آمار و اطلاعات، نبود رقابت در عرصه خدمات و نبود نظام ارزشیابی و نظارت مستمر. از سویی، از جمله مهمترین تهدیدهای فراروی صندوق بیمه کشاورزی عبارت است از: ساختار نامناسب واحدهای تولیدی، نبود یکپارچگی اراضی، نبود استانداردهای تولید و نظامهای بهره‌برداری معیشتی. افزون بر آن، نتایج نشان داد که دو گروه کارشناسان و متخصصان صفی و ستادی در بسیاری از موارد، نظرهایی یکسان داشتند. در مجموع، بر اساس نتایج این پژوهش، در صورت رفع نقطه‌ضعف‌ها و آگاهی و آمادگی لازم برای رویارویی با تهدیدهای پیش روی صندوق بیمه کشاورزی ایران، می‌توان به آینده صندوق بیمه و تأثیر آن بر توسعه روستایی و کشاورزی کشور در محدوده مورد مطالعه پژوهش، امیدوار بود.

کلیدواژه‌ها:

صندوق بیمه کشاورزی، نقطه‌ضعف‌ها، چالشها، تهدیدها، دیدگاه صفی و ستادی، روش دلفی.

بیمه و
کشاورزی

سال ششم
شماره ۲۲
۱۳۸۸

مقدمه

بخش کشاورزی به لحاظ ویژگیهای ساختاری و نقش برجسته‌ای که در فرایند توسعه کشور ایفا می‌کند، از اهمیت بسیاری برخوردار است. این بخش، اصلی‌ترین ستون توسعه کشور و مهمترین منبع ثروت ملی و همچنین تأمین کننده نیازهای غذایی مردم و مواد خام صنایع کشور به شمار می‌رود.

این در حالی است که فعالیت در بخش کشاورزی، یکی از پر مخاطره‌ترین فعالیتهای اقتصادی است. در فعالیتهای کشاورزی، انواع مخاطره‌های طبیعی، اجتماعی، اقتصادی و عمدی، دست به دست هم می‌دهند و مجموعه شکننده و آسیب‌پذیری را برای تولیدکنندگان این بخش فراهم می‌آورند (۱۶). در این راستا، کاهش ریسک فعالیتهای اقتصادی و افزایش ضریب امنیت در بخش کشاورزی، از جمله مهمترین نگرانیهای برنامه‌ریزان و سیاستگذاران توسعه کشاورزی به شمار می‌آید و از آن به عنوان پیش شرط لازم برای ضمانت توفیق اجرایی سیاستهای کلی رشد بخش کشاورزی و ایفای نقش واقعی و کلیدی در توسعه کشور یاد می‌شود.

جدول شماره ۱: برخی از محصولات زیر پوشش بیمه کشاورزی در سال زراعی ۸۶-۱۳۸۵

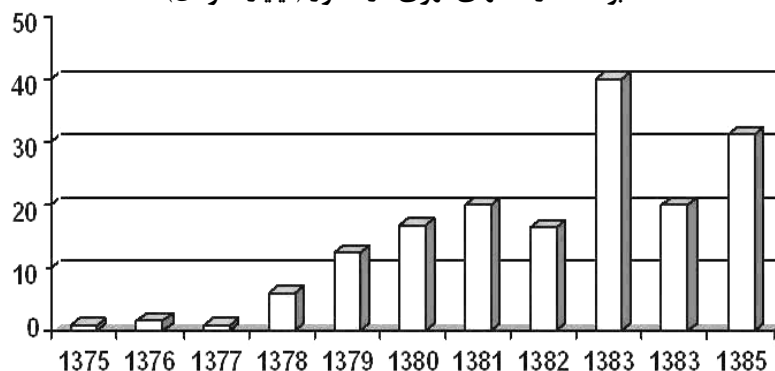
محصول	تعداد بیمه‌گذار (نفر)	تعداد عاملهای خطر	درصد پوشش بیمه‌ای (نسبت به کل ظرفیت)	نسبت خسارت
گندم	۵۷۹۶۹۴	۸	۵۷	۱/۶
برنج	۱۸۲۰۶۱	۷	۳۳	۳/۵
چغندر قند	۶۶۶۸۳	۸	۸۸	۳/۲
پنبه	۱۶۷۹۶	۷	۳۴	۵
سیب	۳۸۹۲۰	۷	۲۴	۱
انگور	۷۰۲۴۰	۷	۱۴	۰/۶
خرما	۷۶۳۸۶	۹	۳۰	۱/۶
پسته	۵۳۳۹۴	۱۰	۳۱	۰/۶
دام صنعتی	۹۵۸	۵۶	۳۰	۱/۷
طیور	۳۱۰۷۵	۱۷	۶۱	۰/۷
آبزیان سردآبی	۱۶۹	۱۱	۲۶	۲/۶
آبزیان گرم‌آبی	۲۰۷	۷	۱۵	۲
مراتع	۱۸۸۱	۳	۳	۱/۸

فصلنامه
پژوهشی

فاضل بیگی، یآوری

جدول شماره ۲: مقایسه دهساله خسارتهای وارد شده بر بخش کشاورزی، برآمده از عملهای قهری در کشور (میلیارد تومان)

برگرفته از: صندوق بیمه کشاورزی، ۱۳۸۶

از آنجا که کشور ما، شرایط اقلیمی بسیار متنوع (صحرایی، معتدل، سرد و مرطوب) و گسترده‌ای دارد، بناچار دامنه خطرهای تهدیدهای بخش کشاورزی نیز، بسیار متنوع است (خشکسالی، یخبندان، بارانهای سیل آسا و نابهنگام، توفان، تگرگ و مانند آن). از سویی، ۳۱ مورد از حدود ۴۰ نوع بلاهای طبیعی شناخته شده در جهان، در ایران اتفاق می‌افتد. همچنین، قرار گرفتن بیش از ۹۰ درصد از مساحت کشور در منطقه خشک و نیمه خشک نیز، زمینه را به گونه‌ای فراهم آورده است تا دوره‌های خشکسالی و تکانه‌های برخاسته از آن (که بر دوره‌های ترسالی چیرگی دارد) بتواند، بخش کشاورزی و مناطق روستایی را بشدت آسیب‌پذیر سازد.

جدول شماره ۳: مقایسه عملکرد صندوق بیمه کشاورزی

شاخص	میانگین عملکرد برنامه سوم	عملکرد سال ۸۴-۸۵
تعداد بهره‌بردار (نفر)	۷۵۲۸۱۸	۱۷۰۰۰۰۰
تعداد محصولات	۵۳	۸۲
تعداد محصولات زیر پوشش بیمه خشکسالی	۱۸	۳۰
تعداد تعرفه‌ها	۵۷۹	۶۰۱

برگرفته از: گزارش صندوق بیمه کشاورزی، ۱۳۸۶

بیمه و کشاورزی

سال ششم
شماره ۲۲
۱۳۸۸

جدول شماره ۴: درصد تحقق یافتن هدفهای کمی برنامه چهارم توسعه کشور در مورد پوشش بیمه‌ای محصولات کشاورزی در سالهای ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴

سال ۱۳۸۴			سال ۱۳۸۳			واحد سنجش	شرح
درصد تحقق برنامه	سطح بیمه شده	هدف کمی برنامه‌ی چهارم	درصد تحقق برنامه	سطح بیمه شده	هدف کمی برنامه چهارم*		
٪۸۷	۵۳۹۶۳۴۹	۶۲۰۰۰۰۰	٪۸۳	۵۱۳۰۴۸۰	۶۲۰۰۰۰۰	هکتار	محصولهای زراعی
٪۳۹	۳۱۴۹۲۴	۸۰۰۰۰۰	٪۲۶	۲۱۰۳۱۲	۸۰۰۰۰۰	هکتار	محصولهای باغی
٪۱۷	۹۰۹۵۶۰۶	۵۵۰۰۰۰۰۰	٪۱۲	۶۳۸۱۲۳۱	۵۵۰۰۰۰۰۰	واحد دامی	دام
٪۴۵	۳۷۵۷۵۶۴۶۷	۸۲۴۷۸۱۰۰۰	٪۳۶	۲۸۹۶۹۴۶۹۴	۸۰۴۴۵۴۰۰۰	قطعه	طیور**
٪۱۲۷	۷۴۷۲	۵۹۰۰	٪۵۸	۳۴۲۳	۵۹۰۰	هکتار	آبزیان
٪۴۴	۲۶۰۹۳۰۱	۵۸۷۰۰۰۰	٪۴۱	۲۴۱۲۱۷۹	۵۸۰۱۷۰۰۰۰	هکتار	منابع طبیعی

* هدف کمی برنامه چهارم توسعه، پوشش حداقل ۵۰ درصد بیمه محصولات کشاورزی است.

** هدف کمی بیمه طیور پوشش ۱۰۰ درصد طیور کشور است.

برگرفته از: گزارش صندوق بیمه کشاورزی، ۱۳۸۵

فصلنامه
پژوهشی

روشها و ابزارهای پژوهش

پژوهش پیش رو، با هدف تحلیل و بررسی چالشها و تهدیدهای فراروی صندوق بیمه کشاورزی ایران انجام گرفته است و در این راستا تلاش شد تا از روش دلفی استفاده شود. این پژوهش، توصیفی و از نوع پیمایشی است و به کمک روش دلفی و تحلیل محتوا صورت پذیرفته است.

در روش دلفی، تلاش بر آن بود تا با استفاده از پرسشهای زیر، به چالشها و تهدیدهای پیش روی صندوق بیمه کشاورزی پاسخ داده شود.

الف) نقطه ضعفها:

- نقطه ضعفهای بیمه کشاورزی در ایران، چه عاملهایی را در بر می‌گیرد؟
- مهمترین محدودیتهای صندوق بیمه کشاورزی در بردارنده چه عاملهایی است؟

ب) تهدیدها:

- موانع پیش روی بیمه کشاورزی در ایران چه موردهایی را دربر می‌گیرد؟
- آیا توسعه و رفع کاستیهای بیمه کشاورزی در ایران، نیازمند دگرگونی و تحول بنیادی در نظام بیمه کشاورزی است؟

شیوه جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها

با توجه به بهره‌گیری از روش پژوهشی دلفی، برای جمع‌آوری داده‌ها از پاسخگویان و افراد متخصص، از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. پرسشنامه در سه مرحله، تنظیم و در اختیار افراد صاحب‌نظر قرار داده شد. در مرحله نخست، پرسشنامه باز، دربردارنده چند پرسش در زمینه نقطه ضعف‌ها و تهدیدها در مورد بیمه محصولات کشاورزی ایران بود. پاسخهای داده شده در این مرحله و پس از تجزیه و تحلیل، مبنای تنظیم پرسشنامه مرحله‌های دوم و سوم قرار گرفت. برای تعیین میزان روایی ابزار پژوهش نیز، از دیدگاهها و پیشنهادهای صاحب‌نظران و پژوهشگران دانشگاهی و دیگر افراد متخصص در زمینه موضوع پژوهش، بهره گرفته شد و اصلاحهای لازم صورت گرفت.

جامعه آماری تحقیق نیز، در برگیرنده کارشناسان و متخصصان بخش دولتی (۷۹ درصد کل جامعه)، بخش تعاونی (۱۴ درصد کل جامعه) و بخش خصوصی (۷ درصد کل جامعه) در قلمرو صنعت بیمه، توسعه کشاورزی و روستایی می‌شد. از آنجا که روش پژوهش، دلفی بود و این شیوه هم، بر پایه نظرخواهی از متخصصان استوار است، به طبع، نمونه‌ها تصادفی نبوده، بلکه هدفمند، انتخاب شده‌اند (۱۶). بر این اساس، در گام نخست، شناسایی افراد متخصص از راه پرسشنامه‌ای مقدماتی انجام گرفت، زیر در آغاز کار، اطلاعات مدون و کاملی در دسترس نبود. برای این منظور، با مراجعه به نهادهایی مانند صندوق بیمه کشاورزی ایران، بانک کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، سازمان جهاد کشاورزی، مرکز پژوهشهای مجلس شورای

اسلامی و استانداریها، پس از تجزیه و تحلیل پرسشنامه مقدماتی، از مجموع ۱۸۴ نفر افراد معرفی شده، تنها ۳۰ نفر به عنوان متخصص و کارشناس انتخاب شدند. این افراد، از یکسو با صنعت بیمه، و از سوی دیگر با مسائل و پیچیدگیهای بخش کشاورزی و روستایی آشنا بودند و در سازمان خود، سمتها و مسئولیتهای ستادی بر عهده داشتند. همزمان، به منظور امکان مقایسه نظرهای متخصصان صفی و ستادی، پس از تحقیق و بررسی، ۳۰ نفر از کارشناسان روستایی و کشاورزی که در ردههای متوسط و پایین اجرایی و در تماس مستقیم با محیط روستایی و کشاورزی بودند، انتخاب شدند. همچنین تلاش شد تا جامعه نمونه از لحاظ پراکنش محل کار و خدمت، دارای توزیع نرمال و متناسب در تمام نواحی کشور باشد. در نهایت نیز، تعداد متخصصان و کارشناسان برگزیده شده، به ۶۰ تن رسید.

با توجه به ویژگیهای پژوهش به روش دلفی، در هر مرحله، به تناسب از فراوانی و درصد، میانگین و انحراف معیار در آمار توصیفی استفاده شد و در بخش آمار استنباطی، با توجه به موضوع و روش تحقیق، برای مقایسه پاسخهای کارشناسان صفی و ستادی به پرسشنامه مرحله سوم، از آزمون ناپارامتری «مان - ویتنی» استفاده شد و عملیات تجزیه و تحلیل دادهها با استفاده از نرم افزار SPSS 14 صورت گرفت.

یافته‌های پژوهش

۱. آمار توصیفی

در بخش آمار توصیفی و در مرحله نخست که پرسشهای باز در اختیار کارشناسان صفی و ستادی قرار گرفت، پاسخهای داده شده در دو بخش، نقطه‌ضعفها (۱۴ پرسش) و تهدیدها (۱۷ پرسش) طبقه‌بندی و اولویتبندی شدند، که نتایج آن در جدول‌های شماره ۵ و ۶ مشاهده می‌شود.

جدول شماره ۵: نقطه‌ضعف‌های صندوق بیمه کشاورزی
از دیدگاه کارشناسان و متخصصان صفی و ستادی (برحسب اولویت)

ردیف	نقطه‌ضعف‌ها
۱	نپذیرفتن (عدم پذیرش) چارچوبهای اقتصادی و اصول بنگاهداری در صنعت بیمه کشاورزی
۲	نگاه به بیمه محصولات کشاورزی به عنوان ابزار پرداختهای انتقالی و حمایتی دولت
۳	ضعف در نظام امار و اطلاعات
۴	نبود رقابت در عرصه خدمات
۵	محدودیت‌های حقوقی و اعتباری صندوق بیمه کشاورزی
۶	نبود نظام ارزشیابی و نظارت مستمر
۷	درامیختگی نقشهای تولی‌گری و تصدی‌گری
۸	تقسیم نامناسب کار در ارکان صندوق بیمه
۹	نبود نظام واسطه‌ای، عملیاتی و کمکی
۱۰	دسترسی نداشتن به روشهای علمی ارزیابی خسارت
۱۱	روند افزایشی هزینه‌های اجرایی
۱۲	تنوع پایین تولیدهای بیمه‌ای
۱۳	انتخاب نامناسب (تعیین حق بیمه)
۱۴	گزینش خطرهای زیر پوشش

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

بیمه و
کشاورزی

سال ششم
شماره ۲۲
۱۳۸۸

جدول شماره ۶: تهدیدهای پیش‌روی صندوق بیمه کشاورزی
از دیدگاه متخصصان و کارشناسان صفی و ستادی (برحسب اولویت)

ردیف	تهدیدها
۱	ساختار نامناسب واحدهای تولیدی
۲	نظامهای بهره‌برداری معیشتی و خرده مالکی و پراکندگی واحدهای تولیدی
۳	وابستگی به منابع دولتی
۴	نبود نظام آماری و اطلاعاتی مناسب
۵	تمرکز فعالیتها و مدیریت
۶	مخاطره‌های اخلاقی
۷	نداشتن شناسنامه مالکیت و حقوق مشخص برای اراضی و باغها
۸	مشارکت نداشتن بخش خصوصی
۹	نبود سازوکار بیمه اتکایی
۱۰	نگاه حمایتی به بیمه کشاورزی
۱۱	نبود استانداردهای تولید
۱۲	ماهیت ریسک در بخش کشاورزی
۱۳	یکپارچه نبودن اراضی
۱۴	ضعف در نظام کشاورزی در جهت کنترل آفتها و بیماریها
۱۵	وجود نوسانهای بالای قیمت در محصولات کشاورزی
۱۶	محدودیت‌های قانونی
۱۷	نبود نظام کشت و پهنه‌بندی اقلیمی

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

در روش تحقیق دلفی، دسته‌بندی و اولویت‌بندی پاسخها بر مبنای میزان اشتراک و توافق پاسخها با یکدیگر انجام می‌گیرد و برای هماهنگی و همگرایی مورد نظر، پاسخهای انفرادی و یا با فراوانی اندک، حذف شده است. پرسشنامه مرحله دوم با استفاده از بررسی و تحلیل داده‌های مرحله نخست، به دست آمده و در اختیار پاسخگویان قرار گرفته است تا با ایجاد ارتباط و کنشی غیر مستقیم بین کارشناسان و متخصصان صفی و ستادی، دیگر بار، پاسخها در نگاهی تازه، ارزیابی، جمع‌بندی و خالص‌سازی شوند. جدولهای شماره ۷ و ۸ فراوانی و درصد میزان موافقت و یا مخالفت پاسخگویان را در دو بخش مورد نظر نشان می‌دهد.

جدول شماره ۷: چکیده نتایج مرحله دوم (نقطه ضعف‌ها)

میزان موافق بودن کارشناسان صفی			میزان موافق بودن کارشناسان ستادی			مقوله
سطح موافقت	انحراف معیار	میانگین	سطح موافقت	انحراف معیار	میانگین	نقطه ضعف‌ها
موافق	۰/۵۴	۴/۸۷	موافق	۰/۷۸	۴/۲۲	۱ پذیرفتن اصول بنگاهداری
موافق	۰/۶۵	۴/۴۶	موافق	۰/۸۱	۴/۱۱	۲ ابزار پرداختهای حمایتی دولت
موافق	۰/۸۴	۴/۸۸	موافق	۰/۶۵	۴/۷۸	۳ ضعف در آمار و اطلاعات
موافق	۰/۸۲	۴/۲۶	ممتنع	۱/۰۵	۳/۴۵	۴ نبود رقابت در عرصه خدمات
ممتنع	۱/۰۴	۳/۵۶	ممتنع	۱/۱۹	۳/۴۴	۵ محدودیتهای حقوقی و اعتباری
موافق	۰/۹۸	۴/۶۳	موافق	۰/۸۷	۴/۵۶	۶ نبود ارزشیابی و نظارت مستمر
موافق	۱/۰۶	۴/۲۶	موافق	۱/۲۲	۴/۰۴	۷ درآمیختگی نقش تولی‌گری و تصدی‌گری
موافق	۰/۶۸	۴/۴۸	ممتنع	۱/۳۳	۳/۶۸	۸ تقسیم نامناسب کار
موافق	۱/۲۹	۴/۳۲	ممتنع	۰/۸۴	۳/۹۶	۹ نبود نظام واسطه‌ای، عملیاتی و کمکی
موافق	۰/۸۱	۴/۱۶	ممتنع	۱/۲۰	۳/۵۶	۱۰ نبود روشهای علمی ارزیابی خسارت
موافق	۱/۲۵	۴/۰۸	ممتنع	۰/۸۴	۳/۲۴	۱۱ روند افزایشی هزینه‌های اجرایی
موافق	۰/۷۶	۴/۱۶	ممتنع	۰/۸۰	۳/۵۶	۱۲ تنوع پایین تولیدهای بیمه‌ای
ممتنع	۰/۷۶	۳/۷۸	ممتنع	۱/۲۶	۳/۱۶	۱۳ انتخاب نامناسب
ممتنع	۰/۸۸	۳/۷۲	ممتنع	۰/۸۲	۳/۶۵	۱۴ گزینش خطرهای زیر پوشش

جدول شماره ۸: چکیده نتایج مرحله دوم (تهدیدها)

میزان موافق بودن کارشناسان صفی			میزان موافق بودن کارشناسان ستادی			مقوله	
سطح موافقت	انحراف معیار	میانگین	سطح موافقت	انحراف معیار	میانگین	تهدیدها	
موافق	۱/۳۴	۲/۴۲	موافق	۰/۹۴	۴/۴۴	۱ ساختار نامناسب واحدهای تولیدی	
ممتنع	۱/۴۲	۲/۶۸	موافق	۰/۶۴	۴/۱۲	۲ نظامهای بهره برداری معیشتی	
موافق	۰/۶۴	۴/۴۴	ممتنع	۱/۲۹	۳/۵۶	۳ وابستگی به منابع دولتی	
موافق	۰/۵۲	۴/۱۴	موافق	۰/۴۹	۴/۱۸	۴ نبود نظام آماری و اطلاعاتی مناسب	
موافق	۱/۵۶	۴/۱۲	ممتنع	۱/۳۳	۲/۵۲	۵ تمرکز فعالیتهای و مدیریت	
موافق	۱/۱۸	۴/۵۶	ممتنع	۰/۸۶	۲/۴۴	۶ مخاطره‌های اخلاقی	
موافق	۱/۵۶	۴/۳۶	موافق	۰/۸۴	۴/۱۲	۷ نداشتن شناسنامه مالکیت	
موافق	۰/۴۹	۴/۲۶	ممتنع	۰/۸۸	۳/۴۸	۸ مشارکت نداشتن بخش خصوصی	
موافق	۰/۷۴	۴/۲۸	ممتنع	۱/۱۸	۳/۲۶	۹ نبود سازوکار بیمه اتکالی	
موافق	۰/۸۹	۴/۵۶	موافق	۱/۴۴	۴/۱۲	۱۰ نگاه حمایتی به بیمه کشاورزی	
موافق	۰/۸۴	۴/۵۸	موافق	۱/۲۳	۴/۴۶	۱۱ نبود استانداردهای تولید	
ممتنع	۱/۳۴	۳/۴۸	موافق	۰/۹۴	۴/۲۶	۱۲ ماهیت ریسک در بخش کشاورزی	
موافق	۰/۶۲	۴/۴۲	موافق	۱/۱۲	۴/۶۸	۱۳ یکپارچه نبودن اراضی	
موافق	۰/۸۳	۴/۳۸	ممتنع	۱/۴۶	۲/۶۸	۱۴ ضعف در نظام کنترل آفتها و بیماریها	
موافق	۱/۴۴	۴/۳۶	مخالف	۰/۸۷	۲/۴۲	۱۵ وجود نوسانهای بالای قیمت	
موافق	۱/۶۸	۴/۱۴	ممتنع	۱/۴۴	۳/۱۶	۱۶ محدودیتهای قانونی	
موافق	۱/۶۴	۴/۱۲	مخالف	۰/۸۸	۲/۲۴	۱۷ نبود نظام کشت و پهنه بندی اقلیمی	

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

چنانکه ملاحظه می‌شود، نپذیرفتن (عدم پذیرش) چارچوبهای اقتصادی و اصول بنگاهداری در صنعت بیمه کشاورزی به میزان ۸۹/۱ درصد به عنوان نقطه ضعف اصلی نظام بیمه کشاورزی، مورد موافقت کارشناسان صفی و ستادی بوده است. به همین ترتیب، نگاه حمایتی دولت به بیمه کشاورزی به عنوان ابزار پرداخت انتقالی با ۸۸ درصد، ضعف در آمار و اطلاعات با ۸۶ درصد و نبود رقابت در عرصه خدمات با ۷۲ درصد و محدودیتهای حقوقی و اعتباری صندوق بیمه با ۶۹ درصد، با اندکی اختلاف در دو گروه کارشناسان صفی و ستادی بالاترین امتیاز را به خود اختصاص داده است. در همین حال، در بخش تهدیدها نیز به ترتیب: عاملهای ساختار نامناسب

واحدهای تولیدی به میزان ۹۲ درصد، نظام بهره‌برداری سنتی و معیشتی به میزان ۸۹ درصد، نبود نظام کارآمد و هماهنگ آماری با ۸۴ درصد، وابستگی به منابع دولتی با ۸۱ درصد، مخاطره‌های اخلاقی با ۷۸ درصد و همچنین، تمرکز مدیریت و سازمان با ۷۴ درصد از مهمترین عاملهای تهدید در زمینه نظام صندوق بیمه کشاورزی ایران شناخته شده است.

پس از تجزیه و تحلیل مرحله سوم و تنظیم پرسشنامه این مرحله، بار دیگر پاسخها دریافت شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جدولهای شماره ۹ و ۱۰، نتایج این مرحله را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۹: چکیده نتایج مرحله سوم (نقطه‌ضعفها)

میزان موافق بودن کارشناسان صفی			میزان موافق بودن کارشناسان ستادی			مقوله
سطح موافقت	انحراف معیار	میانگین	سطح موافقت	انحراف معیار	میانگین	نقطه ضعفها
موافق	۰/۴۴	۲/۸۷	موافق	۰/۲۲	۲/۹۶	۱ پذیرفتن اصول بنگاهداری
موافق	۰/۲۸	۲/۷۸	موافق	۰/۲۸	۲/۷۶	۲ ابزار پرداختهای حمایتی دولت
موافق	۰/۰۰	۳/۰۰	موافق	۰/۰۰	۳/۰۰	۳ ضعف در آمار و اطلاعات
موافق	۰/۴۱	۲/۸۲	موافق	۰/۴۷	۲/۸۰	۴ نبود رقابت در عرصه‌ی خدمات
موافق	۰/۷۶	۲/۸۲	موافق	۰/۴۲	۲/۶۲	۵ محدودیتهای حقوقی و اعتباری
موافق	۰/۰۰	۳/۰۰	موافق	۰/۰۰	۳/۰۰	۶ نبود ارزشیابی و نظارت مستمر
موافق	۰/۶۴	۲/۸۸	موافق	۰/۵۲	۲/۷۶	۷ درآمیختگی نقش تولی‌گری و تصدی‌گری
موافق	۰/۶۸	۲/۶۹	موافق	۱/۳۳	۲/۶۲	۸ تقسیم نامناسب کار
موافق	۰/۶۶	۲/۸۶	موافق	۰/۸۴	۲/۸۴	۹ نبود نظام واسطه‌ای، عملیاتی و کمکی
موافق	۰/۸۱	۲/۶۴	موافق	۰/۵۲	۲/۵۶	۱۰ نبود روشهای علمی ارزیابی خسارت
موافق	۰/۶۴	۲/۷۴	ممتنع	۰/۸۴	۲/۶۰	۱۱ روند افزایشی هزینه‌های اجرایی
موافق	۰/۵۶	۲/۷۴	مخالف	۰/۶۰	۱/۵۲	۱۲ تنوع پایین تولیدهای بیمه ای
موافق	۰/۵۳	۲/۷۸	مخالف	۰/۴۴	۱/۴۴	۱۳ انتخاب نامناسب
موافق	۰/۵۸	۲/۷۲	مخالف	۰/۴۲	۱/۴۸	۱۴ گزینش خطرهای زیر پوشش

جدول شماره ۱۰: چکیده نتایج مرحله سوم (تهدیدها)

میزان موافق بودن کارشناسان صفی			میزان موافق بودن کارشناسان ستادی			مقوله
سطح موافقت	انحراف معیار	میانگین	سطح موافقت	انحراف معیار	میانگین	تهدیدها
موافق	۰/۴۰	۲/۹۲	موافق	۰/۶۴	۲/۹۶	۱ ساختار نامناسب واحدهای تولیدی
موافق	۰/۷۴	۲/۶۸	موافق	۰/۶۸	۲/۸۶	۲ نظامهای بهره‌برداري معیشتی
موافق	۰/۶۴	۲/۶۸	مخالف	۰/۹۶	۱/۵۴	۳ وابستگی به منابع دولتی
موافق	۰/۵۲	۲/۷۸	موافق	۰/۴۹	۲/۸۰	۴ نبود نظام آماری و اطلاعاتی مناسب
موافق	۰/۶۳	۲/۶۷	مخالف	۰/۵۸	۱/۹۲	۵ تمرکز فعالیتها و مدیریت
موافق	۰/۷۴	۲/۶۸	موافق	۰/۸۶	۲/۶۴	۶ مخاطره‌های اخلاقی
موافق	۰/۶۸	۲/۶۶	موافق	۰/۸۴	۲/۵۶	۷ نداشتن شناسنامه مالکیت
موافق	۰/۴۹	۲/۶۲	موافق	۰/۸۸	۲/۷۸	۸ مشارکت نداشتن بخش خصوصی
ممتنع	۰/۷۴	۲/۵۶	موافق	۰/۸۸	۲/۶۷	۹ نبود سازوکار بیمه اتکایی
موافق	۰/۷۹	۲/۷۴	موافق	۰/۴۴	۲/۶۶	۱۰ نگاه حمایتی به بیمه کشاورزی
موافق	۰/۵۴	۲/۸۸	موافق	۰/۶۷	۲/۸۶	۱۱ نبود استانداردهای تولید
ممتنع	۰/۷۲	۲/۵۴	موافق	۰/۷۴	۲/۵۶	۱۲ ماهیت ریسک در بخش کشاورزی
موافق	۰/۶۲	۲/۹۴	موافق	۰/۵۶	۲/۸۸	۱۳ یکپارچه نبودن اراضی
موافق	۰/۸۳	۲/۸۴	موافق	۰/۸۷	۲/۶۸	۱۴ ضعف در نظام کنترل آفتها و بیماریها
موافق	۰/۴۴	۲/۶۴	موافق	۰/۸۲	۲/۵۴	۱۵ وجود نوسانهای بالای قیمت
موافق	۰/۵۶	۲/۶۸	موافق	۰/۷۳	۲/۶۶	۱۶ محدودیتهای قانونی
موافق	۰/۸۶	۲/۷۴	مخالف	۰/۸۸	۱/۶۳	۱۷ نبود نظام کشت و پهنه‌بندی اقلیمی

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

در مرحله سوم، در جدول نقطه‌ضعفها مشاهده می‌شود که نبود ارزشیابی و نظارت مستمر، نبود آمار و اطلاعات مناسب، نپذیرفتن اصول بنگاهداری و چارچوبهای اقتصادی و نبود رقابت در عرصه خدمات، با چند درصد اختلاف، بالاترین نظر توافقی را به عنوان نقطه‌ضعفهای بیمه کشاورزی به خود اختصاص داده‌اند که نشان‌دهنده همگرایی بیشتر، میان متخصصان در این مرحله است. در بخش تهدیدها، ساختار نامناسب واحدهای تولیدی با ۹۶ درصد، یکپارچه نبودن اراضی با ۹۱ درصد، نبود استانداردهای تولید با ۸۹ درصد و نظامهای بهره‌برداري معیشتی با ۸۷ درصد، مورد تأکید متخصصان صفی و ستادی قرار گرفته است.

۲. آمار استنباطی

در بخش آمار استنباطی، به منظور مقایسه پاسخهای دو گروه کارشناسان صفی و ستادی، از آزمون مان-ویتنی استفاده شد. جدولهای شماره ۱۱ و ۱۲، نتایج آزمون را در دو مقوله نقطه ضعفها و تهدیدها، نشان می‌دهند.

جدول شماره ۱۱: نتایج آزمون مان-ویتنی در راستای نقطه ضعفهای پیش روی صندوق بیمه کشاورزی ایران

Asymp.sig. (2- tailed)	Z	N	نقطه ضعفها
۰/۵۳۳	۰/۶۳۵	۶۰	۱ نپذیرفتن اصول بنگاهداری
۰/۲۲۵	۱/۲۵	۶۰	۲ ابزار پرداختهای حمایتی دولت
۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۶۰	۳ ضعف در آمار و اطلاعات
۰/۳۱۸	۰/۱۸۶۵	۶۰	۴ نبود رقابت در عرصه خدمات
۰/۶۲۵	۰/۵۹۱	۶۰	۵ محدودیتهای حقوقی و اعتباری
۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۶۰	۶ نبود ارزشیابی و نظارت مستمر
۰/۱۸۵۴	۰/۷۵۴	۶۰	۷ درآمیختگی نقش تولی گری و تصدی گری
۰/۳۵۶	۱/۵۶	۶۰	۸ تقسیم نامناسب کار
۰/۴۲۱	۱/۲۲	۶۰	۹ نبود نظام واسطه‌ای، عملیاتی و کمکی
۰/۷۵۱	۰/۱۸۴۱	۶۰	۱۰ نبود روشهای علمی ارزیابی خسارت
۰/۴۱۲	۰/۷۴۶	۶۰	۱۱ روند افزایشی هزینه‌های اجرایی
۰/۰۴۹	۲/۴۵	۶۰	۱۲ تنوع پایین تولیدهای بیمه‌ای
۰/۰۲۵	۱/۲۸	۶۰	۱۳ انتخاب نامناسب (تعرفه بیمه)
۰/۰۳۴	۲/۴۱	۶۰	۱۴ گزینش خطرهای زیر پوشش

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

داده‌های جدول شماره ۱۱، نمایانگر آن است که دو گروه متخصصان صفی و ستادی، توافقی در مورد مقوله‌های تنوع پایین تولیدهای بیمه‌ای و گزینش خطرهای زیر پوشش و انتخاب نامناسب در زمینه نقطه ضعفهای صندوق بیمه کشاورزی

فصلنامه
پژوهشی

ندارند و به دیگر سخن، نظر یکدیگر را نپذیرفته‌اند و اختلاف در این باره، معنیدار است.

در زمینه نقطه‌ضعف‌ها، به نظر می‌رسد، یک همگرایی کلی در نظرها و باورهای کارشناسان صفی و ستادی وجود دارد. در مورد مقوله‌های تنوع پایین تولیدهای بیمه‌ای، انتخاب نامناسب و گزینش خطرهای زیر پوشش نیز، به نظر می‌رسد که این اختلاف برگرفته از تفاوت در جایگاه شغلی و بینشی دو گروه، نسبت به موضوع است. برخی از کارشناسان صفی به علت تماس مستقیم با روستاییان و محیط کشاورزی بر این باورند که صندوق بیمه کشاورزی، آگاهانه در زمینه محصولهای زراعی که نرخ ریسک بالایی دارند، سطح پوشش بیمه‌ای خود را پایین می‌آورد و به عکس، در مورد محصولهایی که نرخ ریسک پایینی دارند، سطح پوشش بیمه‌ای خود را بالا می‌برد. همچنین کارشناسان صفی باور دارند که تنوع تولیدهای بیمه‌ای و میزان خدمات صندوق بیمه کشاورزی ایران، متناسب با نیاز روز روستاییان و نیاز بخش کشاورزی نیست و تنها می‌تواند شعاع محدودی از بخش کشاورزی و روستایی را به طور مناسب پوشش دهد. در مورد عامل انتخاب نامناسب نیز، به باور کارشناسان صفی، کشاورزان یک منطقه، دارای درجه‌های متفاوتی از ریسک هستند؛ اما نظام بیمه کشاورزی کشور چنین اطلاعاتی ندارد و در نتیجه، برای افرادی با نرخ ریسکهای متفاوت، حق بیمه یکسانی در نظر گرفته می‌شود. در آن سو، کارشناسان ستادی بیان می‌دارند که صندوق بیمه کشاورزی از منابع محدودی برخوردار است و از این رو، نمی‌تواند با وجود توانمندیهای موجود، از تعرفه‌ها و خدمات متنوع فراوان استفاده کند. همچنین بر پایه دیدگاههای کارشناسان ستادی، دولت نیز، بویژه از لحاظ مادی با صندوق بیمه کشاورزی، همکاری لازم را ندارد و موضوع بستانکاریهای مالی صندوق بیمه کشاورزی از دولت راه، دلیل اصلی نارساییهای کنونی می‌دانند.

جدول شماره ۱۲: نتایج آزمون مان-ویتنی در راستای تهدیدهای پیش روی صندوق بیمه کشاورزی ایران

Asymp.sig. (2- tailed)	Z	N	تهدیدها
۰/۶۵۸	۰/۴۳۶	۶۰	۱ ساختار نامناسب واحدهای تولیدی
۰/۷۴۳	۰/۳۹۹	۶۰	۲ نظامهای بهره برداری معیشتی
۰/۰۳۷	۲/۳۵۸	۶۰	۳ وابستگی به منابع دولتی
۰/۵۲۹	۰/۶۸۴	۶۰	۴ نبود نظام آماری و اطلاعاتی مناسب
۰/۰۳۴	-۲/۵۴۲	۶۰	۵ تمرکز فعالیتها و مدیریت
۰/۸۶۳	۰/۳۲۵	۶۰	۶ مخاطره‌های اخلاقی
۰/۵۲۰	۰/۶۹۱	۶۰	۷ نداشتن شناسنامه مالکیت
۰/۸۷۳	۰/۳۱۸	۶۰	۸ مشارکت نداشتن بخش خصوصی
۰/۵۶۹	-۰/۶۵۶	۶۰	۹ نبود سازوکار بیمه اتکایی
۰/۶۹۳	۰/۳۶۹	۶۰	۱۰ نگاه حمایتی به بیمه کشاورزی
۰/۶۵۴	۰/۴۸۲	۶۰	۱۱ نبود استانداردهای تولید
۰/۷۴۱	۰/۴۰۲	۶۰	۱۲ ماهیت ریسک در بخش کشاورزی
۰/۸۵۴	۰/۳۹۶	۶۰	۱۳ یکپارچه نبودن اراضی
۰/۵۹۹	۰/۶۲۳	۶۰	۱۴ ضعف در نظام کنترل آفتها و بیماریها
۰/۵۶۶	۰/۶۷۰	۶۰	۱۵ وجود نوسانهای بالای قیمت
۰/۵۶۸	-۰/۶۶۲	۶۰	۱۶ محدودیتهای قانونی
۰/۰۲۵	-۲/۷۴۲	۶۰	۱۷ نبود نظام کشت و پهنه‌بندی اقلیمی

برگرفته از: یافته‌های پژوهش

بر اساس داده‌های نتایج جدول شماره ۱۲، در مورد عامل‌های تهدید کننده صندوق بیمه کشاورزی، می‌توان گفت که مقوله‌های تمرکز فعالیتها و مدیریت، نداشتن نظام کشت و پهنه‌بندی اقلیمی و وابستگی به منابع دولتی از دیدگاه متخصصان دو گروه نتایج، مشابهی نداشته است و به دیگر سخن، دو گروه کارشناسان صفی و ستادی نظر یکدیگر را نپذیرفته‌اند و در این موردها، بین نظرهای آنها اختلاف معنیداری وجود دارد.

فصلنامه
پژوهشی

در زمینه تهدیدهای پیش روی صندوق بیمه کشاورزی نیز، کارشناسان صفی بر این باورند که ساختار و سازمان صندوق بیمه، به علت تمرکز در پایتخت و همچنین نداشتن بازوهای نظارتی و اجرایی دائمی، دقیق و شایان اعتماد در سرتاسر کشور، نمی‌تواند بخوبی از عهده وظایف و مسئولیت‌های خود برآید. همچنین کارشناسان صفی باوردارند که صندوق بیمه کشاورزی، برای بیمه‌کردن محصولات کشاورزی و روستایی از یک پهنه‌بندی مناسب و کامل جغرافیایی برخوردار نیست. به عنوان نمونه، از دیدگاه کارشناسان صفی، ممکن است در یک پهنه جغرافیایی که از سوی صندوق بیمه در جایگاهی با ریسک پایین تقسیم‌بندی شده، ناحیه‌ای به علت شرایط توپوگرافی خود، از میزان ریسک بالایی نسبت به مناطق پیرامون خود برخوردار باشد، که در نتیجه کشاورزان این ناحیه نمی‌تواند خسارتهای وارد شده را از راه تعرفه‌های صندوق بیمه جبران کند. همچنین به باور کارشناسان صفی، وابستگی صندوق بیمه کشاورزی به منابع دولتی سبب می‌شود تا صندوق بیمه در آینده آسیب‌پذیرتر شود و از این رو بیم آن می‌رود که در بحرانهای اقتصادی و مانند آن، نتواند از عهده تعهدات خود نسبت به بخش روستایی و کشاورزی برآید. در دیگر سو، کارشناسان ستادی بر این باورند که گرچه ساختار صندوق متمرکز است، اما در مقابل، کارا و بهینه است و صندوق بیمه می‌تواند در صورت نیاز برای امور نظارتی و اجرایی خود از کارگزاران و شعبه‌های بانک کشاورزی که در سراسر کشور وجود دارد، استفاده کند و همچنین، در صورت نیاز بیشتر می‌تواند، کارشناسان شرکتهای خدماتی روستایی و کشاورزی را در سراسر کشور به کارگیرد. در مورد نظام کشت و پهنه‌بندی اقلیمی نیز کارشناسان ستادی بر این باورند که نظام مناسبی را پی‌ریزی کرده‌اند اما باید توجه داشت، کشور ایران از لحاظ جغرافیایی و آب‌وهوایی از تنوع بسیار بالایی برخوردار است که در نظر گرفتن همه این شرایط جغرافیایی و آب‌وهوایی، تنها با وجود ابزارهای پیشرفته و ماهواره، در خور تشخیص است. در مورد وابستگی به منابع دولتی نیز، به باور کارشناسان

ستادی، وجود حمایت‌های دولتی و تخصیص منابع دولتی به بخش کشاورزی و بیمه کشاورزی برای رشد و توسعه بخش روستایی و کشاورزی الزامی است، زیرا با وجود نرخ ریسک بالا و نبود سوددهی مناسب، بخش خصوصی، کمتر خواستار سرمایه‌گذاری در این بخش است.

بحث و نتیجه‌گیری

حاصل جمع‌آوری و تحلیل سه مرحله پرسشنامه را بر مبنای روش تحلیل دلفی و با بهره‌گیری از تحلیل‌های آمار توصیفی و استنباطی در مورد واکاوی چالشهای فراروی صندوق بیمه کشاورزی ایران در گستره پژوهشی مورد نظر، در دو بخش نقطه ضعف‌ها و تهدیدها، می‌توان به صورت زیر خلاصه کرد:

الف) نقطه‌ضعف‌ها

- نپذیرفتن (عدم پذیرش) چارچوبهای اقتصادی و اصول بنگاهداری در صنعت بیمه کشاورزی
- نگاه به بیمه کشاورزی به عنوان ابزار پرداختهای انتقالی و حمایتی دولت
- ضعف در نظام آمار و اطلاعات
- نبود رقابت در عرصه خدمات
- محدودیتهای حقوقی و اعتباری صندوق بیمه کشاورزی
- نبود نظام ارزشیابی و نظارت مستمر
- درآمیختگی نقشهای تولی‌گری و تصدی‌گری
- تقسیم نامناسب کار در ارکان صندوق بیمه
- نداشتن نظام واسطه‌ای، عملیاتی و کمکی
- دسترسی نداشتن به روشهای علمی ارزیابی خسارت
- روند افزایشی هزینه‌های اجرایی
- انتخاب نامناسب

ب) تهدیدها

- ساختار نامناسب واحدهای تولیدی
- نظامهای بهره‌برداری معیشتی و خرده مالکی و پراکندگی واحدهای تولیدی

- نبود نظام آماری و اطلاعاتی مناسب
- مخاطره‌های اخلاقی
- نداشتن شناسنامه مالکیت و حقوق مشخص برای اراضی و باغات
- مشارکت نداشتن بخش خصوصی
- نبود سازوکار بیمه اتکایی
- نگاه حمایتی به بیمه کشاورزی
- نبود استانداردهای تولید
- ماهیت ریسک در بخش کشاورزی
- یکپارچه نبودن اراضی
- ضعف در نظام کشاورزی در جهت کنترل آفتها و بیماری‌ها
- وجود نوسانهای بالای قیمت در محصولات کشاورزی

بحث و جمع‌بندی

- با استناد به نتایج به دست آمده، ملاحظه می‌شود، ۹۴ درصد از کارشناسان صفی و ستادی در مورد این مقوله که «نبود ارزشیابی و نظارت مستمر از نقطه ضعف‌های صندوق بیمه کشاورزی است» اتفاق نظر داشته‌اند. این نتیجه، با نظر اسکیز (۲۰۰۰) و دانداکر (۱۹۹۰) نیز، همسو است.
- بیش از ۸۹ درصد از کارشناسان صفی و ستادی در مورد این مقوله که «نبود نظام آمار و اطلاعات مناسب، از نقطه ضعف‌های صندوق بیمه کشاورزی است» هم‌نظر بوده‌اند. این موضوع با نتیجه اسکیز (۲۰۰۳) سازگار است.
- بیش از ۸۸ درصد از کارشناسان صفی و ستادی در مورد این مقوله که «نپذیرفتن اصول بنگاهداری و چارچوبهای اقتصادی از نقطه ضعف‌های صندوق بیمه کشاورزی است»، نظرهای مشابه داشتند. این نتیجه نیز، با نظر هیزل (۱۹۸۳) و یاما اوجی (۱۹۹۸) همسان است.

- ۸۶ درصد از کارشناسان صفی و ستادی در مورد این مقوله که «نیود رقابت در عرصه خدمات از نقطه ضعفهای صندوق بیمه کشاورزی است» همعقیده بودند؛ که با نظر اسکیز (۲۰۰۰) و سازمان آ.پ.او (۱۹۹۰) سازگار است.
- در مورد «تنوع پایین تولیدهای بیمه‌ای»، نظرهای کارشناسان صفی و ستادی یکسان نبود، به گونه‌ای که کارشناسان ستادی این موضوع را مهم نمی‌دانند. این نتیجه با نظر جوادیان (۱۳۷۸) همسان نیست.
- در مورد «گزینش خطرهای زیر پوشش» دیدگاههای کارشناسان صفی و ستادی یکسان نبود، به گونه‌ای که کارشناسان ستادی به این موضوع اعتقاد ندارند. در حالی که افرادی همانند خادم آدم (۱۳۷۰) و هیزل (۱۹۸۳) چنین نظری را تأیید نمی‌کنند.
- در زمینه «انتخاب نامناسب در تعیین حق بیمه‌ها»، نظرهای کارشناسان صفی و ستادی، یکدیگر را تأیید نکردند، به گونه‌ای که کارشناسان ستادی این موضوع را نپذیرفتند. این نتیجه، با نظر روتسچیلد و استیگلیتز (۱۹۷۶)، پوئلز و اسناو (۱۹۹۴)، دالبی (۱۹۸۳) و اسکیز (۲۰۰۰) همسان نیست.
- با استناد به نتایج ارائه شده، ملاحظه می‌شود که ۹۶ درصد از کارشناسان صفی و ستادی در مورد مقوله «ساختار نامناسب واحدهای تولیدی» به عنوان یکی از تهدیدهای فرا روی صندوق بیمه کشاورزی اتفاق نظر داشتند. این نتیجه، با گزارش فائو (۱۹۹۰) همسویی دارد.
- ۹۱ درصد مخاطبان این تحقیق در این مورد که «یکپارچه نبودن اراضی» به عنوان یکی از تهدیدهای فرا روی صندوق بیمه کشاورزی، نظرهای مشابه داشتند. این نتیجه، تأییدگر گزارش فائو (۱۹۹۰) و اسکیز (۲۰۰۰) است.

- ۸۹ درصد پاسخگویان در این مورد که «نبود استانداردهای تولید» تهدیدی فرا روی صندوق بیمه کشاورزی است»، همعقیده بودند، که این نیز با گزارش حسینی (۱۳۸۲) همراستاست.
- ۸۷ درصد از پاسخگویان این پژوهش در این مورد که «نظامهای بهره‌برداری معیشتی» یکی از تهدیدهای فراروی صندوق بیمه کشاورزی است، اتفاق نظر دارند. این نتیجه نیز، گزارش فائو (۱۹۹۰) را تأیید می‌کند.
- در مورد «تمرکز فعالیتها و مدیریت» نظرهای کارشناسان صفی و ستادی یکسان نبود، به گونه‌ای که کارشناسان ستادی این موضوع را به عنوان عاملی برای تهدید، مؤثر نمی‌دانند. در حالی که گزارش اسکیز (۲۰۰۳) چنین نظری را تأیید نمی‌کند.
- در مورد «نداشتن نظام کشت و پهنه‌بندی اقلیمی» به عنوان عامل تهدید، دو گروه، عقیده مخالف داشتند و کارشناسان ستادی آن را تأیید نکردند. این نتیجه نیز، با نظر اسلام و همکاران (۱۹۹۹) و جین (۲۰۰۴) همسان نیست.
- در مورد «وابستگی به منابع دولتی» نظرهای هر دو گروه از کارشناسان، همانند نبود و کارشناسان ستادی این موضوع را به عنوان عامل تهدید نپذیرفتند، در حالی که گزارش دانداکر (۱۹۹۰)، پودمار (۱۹۹۶) و ونر و آریاس (۲۰۰۳) این موضوع را تأیید می‌کند.

آنچه از مجموع بررسی و پژوهش پیش رو برمی‌آید، این است که صندوق بیمه کشاورزی ایران، به عنوان مهمترین نهاد در زمینه جبران نسبی خسارتهای برخاسته از بلاهای طبیعی بخش کشاورزی و روستایی کشور، با چالشها و تهدیدهای فراوانی روبه‌روست که لازمه موفقیت آن، برطرفسازی نقطه‌ضعفها و آگاهی و همچنین آمادگی رویارویی با تهدیدهای فراروست. در این صورت می‌توان به چشم‌انداز بهبود صنعت بیمه کشاورزی و توسعه روستایی و کشاورزی کشور، خوشبین بود.

منابع

۱. حسینی. فرج الله (۱۳۸۴)، ارزش آفرینی بیمه محصولات کشاورزی برای مشتریان از طریق بررسی میزان رضایتمندی کشاورزان بیمه گذار از صندوق بیمه کشاورزی، طرح پژوهشی صندوق بیمه محصولات کشاورزی.
۲. خادم آدم، ن. (۱۳۷۰)، سیاست اقتصاد کشاورزی در نظام های مختلف ایران، انتشارات اطلاعات، تهران.
۳. شیرزاد، ح و الله، جوادیان، (۱۳۷۸)، «مطالعه تطبیقی نظام های بیمه محصولات کشاورزی در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته»، دومین سمینار ملی کارشناسان بیمه محصولات کشاورزی ایران، بابلسر، انتشارات بانک کشاورزی.
۴. صندوق بیمه محصولات کشاورزی، (۱۳۸۵)، بیمه کشاورزی در ایران، گزارش صندوق بیمه محصولات کشاورزی به نمایندگان مجلس شورای اسلامی.
۵. صندوق بیمه محصولات کشاورزی، (۱۳۸۶)، تنوع خدمات و تعرفهها، گزارش صندوق بیمه محصولات کشاورزی.
۶. صندوق بیمه محصولات کشاورزی، (۱۳۸۵)، منابع مالی در بیمه کشاورزی ایران، گزارش صندوق بیمه محصولات کشاورزی به نمایندگان مجلس شورای اسلامی.
۷. فائو، (۱۹۹۲)، سیاستهای برنامه ریزی بیمه محصولات کشاورزی، انتشارات بانک کشاورزی، صندوق بیمه محصولات کشاورزی.

8. A.P.O, (1990), "Report of APO" seminar an Agriculture Insurance Held in Japan from 21 to 31 Agust.
9. Dahlby, B.G, ,(1983), "Adverse Selection and Statistical Discrimination: An Analysis of Canadian Automobile Insurance", *Journal of Public Economics*.
10. Dandaker, V.M., (1990), "Crop Insurance for Developing Countries". *Teaching and Research Forum paper*, No. 10. New York: Agricultural Development Council.
11. F.A.O, (1990), "Compendium of Crop Insurance".
12. Hazell, P.B.R. (1983), "Applicat on Risk preference Estimates in Farmhousehold and Agriculture Sector Models", *American Journal of agriculture Economic* 86, pp. 384- 390.
13. Islam, Z, M, Hoy and C, Turvey, (1990), " The Economics and Implication of Ex-anti regulations in Addressing Problems of Moral Hazard in Agriculture Insurance", University of Guelph Working paper Series.

فصلنامه
پژوهشی

14. Jain, S.R.C, (2004), "Challenges in Implementing Agriculture Insurance and Reinsurance in Developing Countries", *Paper Presented at ICDC*.
15. Pomarada, C, (1983), "Financial Policies and Management of Agriculture Development Bank, *Westview*, Boulder.
16. Ray, P.K., (1967), "Agriculture Insurance". *Rome: F.A.O. Press*.
17. Rothschild, M. and Stiglitz, (1976), "Equilibrium in Competitive Market: An Essay on the Economics of imperfect information", *Quartly Journal of Economics*.
18. Skees, J.R, (2000), "Agriculture Insurance Program: Challenges and Lessons Learned" Workshop on income risk management. Section 4: from risk- polling to safety Nets: Insurance System. OECD, Paris 15-16 May
19. Skees, J.R, (2003), "Risk Management Challenges in Rural Financial Markets: Blending Risk Management Innovations with Rural Finance", *Working paper*.
20. Wanner, M. and D, Arias, (2003), "Agriculture Insurance in Latin America: Where are we?". *Paper Presented in International Conference on Paving the way Forward for Rural finance*.

Study of Challenges Facing Agriculture Insurance Fund of Iran

M.M. Fazel Beigi* & Dr. G. R. Yavari **

Abstract

Insurance of agricultural products is among the main factors which results in reducing risk in production process. Therefore, study of function of agricultural crops insurance and factors which are potential to influence it, as well as problems it is faced with, can play an outstanding role in identifying the weak and strong points of the process, and help in finding some methods to solve parts of agricultural problems. The present study is about current status of Agricultural Insurance Fund and some of the problems it faced with in 2007-2008 period. The main aim of this research is to study problems of Agricultural Insurance Fund in Iran. The results showed that presence of a professional organization to develop the agriculture sector and to compensate its losses would be highly useful for agricultural production insurance. The results also showed that problems facing Agriculture Insurance Fund are divided into several distinct and major categories which could be resulted by lack of competition of agricultural products in insurance industry, deficiency in statistical system, incomplete structure of Insurance Fund and finally weakness of system of management in the area of agricultural production, scattered farms and conventional and livelihood system in agricultural sector. However, in case of elimination of the prevailing bottlenecks, future of the Agricultural Insurance Fund and its effect on development of agriculture and rural life is promising.

Keywords:

Agriculture Insurance Fund, Weakness, Threats, Challenges, Delphi Technique.

* MS., Rural Development, Department of Development, Islamic Azad University, Science & Research Unit

Email: fazel_mehdi@yahoo.com

** Contribution of Payam-e Noor University, Department of Agricultural Economics

فصلنامه
پژوهشی

